

CHRISTIAN ANDERSEN

Domprovst Aastrup

Århundredets salmedigter

K.L. Aastrup, den store salmedigter, blev født for 100 år siden, 26. november 1899 i Ulfborg i Vestjylland. I 1923 blev han som 24 årig sognepræst i Husby-Sdr Lem. Han blev provst i 1940 og fik 9 år senere embedet som domprovst i Odense, hvor han var til afskeden i 1967. Han slog sig derefter ned i Bolbro.

Et særdeles livligt kapitel kom han i Husby til at tegne med nabopræsten Kaj Munk, Vedersø. Der var flere ligheder mellem dem, deres ansigter var skarpskårne ligesom deres meninger. De fik embede i Vestjylland omtrent samtidig. De var begge naturelskere og jagtvenner. Ja, venner, men der kunne også slå gnister imellem dem, så gensidige besøg blev udsat. De var begge digtere og skrev under besættelsen mod tyskerne. Aastrup fik en næse, foranlediget af Scavenius for en "salme":

Bevar os Gud for krigens gru
og fremmed herredømme.
Den fjende, som os plager nu
du drejer i din tømme

Kaj Munk fik delvis skriveforbud. Men nu hører ligheden op. Aastrup flygtede til Sverige og reddede livet. Kaj Munk ville blive hjemme og blev skudt. Begge blev begravet ved deres gamle kirke, Aastrup 1980 i Husby syd for kirkemuren og Kaj Munk 1944 i Vedersø

Men det er ikke så meget præsten Aastrup, vi her vil standse ved, men salmedigteren Aastrup.

Det var ikke salmer, han begyndte med. I studietiden færdedes han blandt et kuld af håbefulde digterspirer som Tom Kristensen, Jens August Schade, Jørgen Bukdahl, Broby Johansen og Johannes Weltzer. Den sidste har givet et livfuldt billede af frokoststuen omkring 1920: "Salig Aastrup, der nu er præst, gift og henfaren til vestjyske landskaber, opfinderen af navnet Klinte, en Hostrups Herløv, lys som en majdag og med et langt bedre humør end hans sørgmodige muse". I

1920 udsendte den unge stud. theol. Digtsamlingen LYNG, trykt på avispapir og med tapet som omslag, hvor kærlighedsdigtet Vil du komme? har de indtagende vers:

Skal jeg træffe dig i aften,
vil du ile mig i møde,
skal jeg se min længsels lue,
dybt i dine øjne gløde?

Skal jeg se dig vende bladet
med de månehvide hænder
med den ungdomslette ynde,
Som jeg elsker og jeg kender?

Vil du komme nu i aften,
vil du ile mig i møde
skal vor fælles fryd i mine
og i dine øjne gløde?

Aastrup gav engang i en samtale forklaringen på, hvorfor han startede med lyrik og endte med salmer: Jeg var 35 år, da jeg skrev den første salme. Når jeg ikke begyndte før, skyldes det måske, at det er lettest at skrive et lyrisk digt, dernæst romanen. Noget vanskeligere er dramaet og novellen. Allersværest er at skrive salmer.

Dette skema fulgte Aastrup selv. I 1932 skrev han en mindre vellykket roman, "Treveje", hvor han langer hårdt ud efter Indre Mission, personificeret i Træskojensen. Denne Jensen var så sortmalet, at professor Hans Brix i sin anmeldelse nægtede at tro, at nogen eller noget kunne være så slemt. Han er jo sortere end en neger, var Brix' kommentar. Endnu en roman, Ellen Linde, viste, at her havde Husbypræsten, trods fint skrivetalent, ikke fået 5 talenter. Måske holdt Aastrup dog en gran af Indre Mission. På hans væg hang en kopi af "Et bønnemøde på Harboøre", et arvestykke, som han bevarede.

I 1935 indledte han, efter et par forsøg, salmedigtningen med: "Gør dig nu rede, kristenhed", der har de dejlige linier: "den stærkes hånd har bladet vendt, din sorg er slukt, din jammer endt, bliv lys og gør dig rede".

Men var salmedigtningens tid ikke forbi? Giganterne Kingo, Brorson og Grundtvig synes at have lukket ledet efter sig. I tiden, der fulgte, var der ikke andre end Jacob Knudsen, der hævede sig over jævnmalet. Havde de tre store slidt sprog billederne så stærkt ned, at digteremner enten måtte give op eller blev epigoner? Nej. Aastrup blev ikke efterligner, men havde noget nyt at give. Han videreførte vigtige dele af dansk salmetradition fra Reformation, men på en selvstændig måde. Han fik inspiration fra H.C. Sthens enkle streg. De gribende udtryk hos Kingo, det inderlige og indtrængende præg hos Brorson og de vældige syner hos Grundtvig klinger ikke igennem i Aastrups salmetone. Men han skriver om jorden, kaldet i hverdagslivet, forholdet til næsten og menneskets totale afmagt overfor den Almægtige, om Kirkens fattigdom, "Kirken er så fattig, som en fattig vel kan være", der peger hen på den kirkelige retning, han stod nær, Tidehverv.

Måske var det forbindelsen med det ildesete Tidehverv, der gjorde, at Aastrup kun fik 5 salmer med i Den danske Salmebog 1953, numrene 307, 314, 416 og 552, samt den mest kendte, nr 675, "Du gav mig, o Herre en lod af din jord", som er oversat fra en ret ukendt svensk salme. På dansk bliver den meget brugt som høstsalme, selv om Aastrup mente, at den var en kaldssalme, selvfølgelig mest for bonden, men mange andre finder også deres kald i den. Aastrup satte ikke salmen særlig højt, da han mente, at den var for lidt gennemarbejdet.

Den danske Salmebog fik i 1953 en god modtagelse, men den blev kritiseret for at have for få salmer med af Aastrup. I forord til Prøvesalmebogen skrev Udvalget: "Gerne havde vi taget "moderne" salmedigtning med, hvis der havde været nogen. Men det hører til vore dages ringhed, at Gud ikke i disse hårde tider har oprejst en profet, endsige nogen menighedens forsanger iblandt os." Udvalget havde uret. Forsangeren var der, men de hørte ham ikke.

Næsten alle er i dag enige om, at, Aastrup blev for svagt repræsenteret i salmebogen. Men det må også siges, at mange af Aastrups bedste salmer er skrevet senere. Det gælder hans "Morgensalme for byfolk", som er en perle. Den har indfanget stemningen i den vågnende by, hvor Gud også er med. Salmen er skrevet 1960, da Aastrup en morgen var på vej til sine konfirmander. Vejret var diset og skorstensrøgen lå tæt i kvarteret omkring domkirken, mens folk skyndte sig på arbejde.

En grålig lysning
igennem tåge
og skorstensrøg.
Nu melder dagen
sin første time
med gadestøj

det er Guds godhed
mod hele folket
i denne by,
den er så sikker
som dagens komme
hver morgen ny

Med sten og asfalt
og dog en ager
til himmelgård,
hvis ejer venter
engang at høste,
som han nu sår

Men hvad er en salme? Aastrup har givet sit bud: "En salme er først og fremmest et svar på budskabet på nådens ord, ved dåb og nadver, tak og lovsang". Han har i salmebogen savnet et afsnit om anfægtelse, det ikke at kunne fortrøste sig til, at Guds nåde blev tilsagt en uden forbehold. Aastrup var ellers ikke ven af pietister, men han nævner Brorson, som kendte sjælens smerte, men som også forstod at finde trøst for sit anfægtede sind, så han kunne trøste andre.